

RIGSOMBUDSMANDEN I GRØNLAND

Samtlige ministerier mv.

Dato: 22. august 2014
J.nr.: 323-0001

Indberetning fra rigsombudsmanden i Grønland

Indhold:

- *Naalakkersuisut præsenterer forslag til finanslov 2015*
- *Uenighed om kommunal udligning og bloktilskud*
- *Udbytte af makrelfiskeri under forventning*
- *Forsoningskommissionen afholder sit første møde*
- *Dansk-grønlandsk samarbejdsaftale styrker råstofudviklingen*
- *Ændringsforslag til Råstoflov, begrænsning af mulighed for aktindsigt*
- *Kronprinsparret besøger Grønland*

Naalakkersuisut præsenterer Forslag til Finanslov 2015

Medlem af Naalakkersuisut for Finanser, Vittus Qujaukitsoq, præsenterede på et pressemøde 19. august landsstyrets forslag til finanslov for 2015. Der budgetteres i forslaget med et underskud på 84 mio kroner for 2015, mens der forventes overskud på finanslov 2016.

Landsstyremedlemmet tegnede et dystert billede af de økonomiske perspektiver. Økonomien er præget af afmatning, arbejdsløsheden er høj, og skatte- og afgiftsprovenuet, herunder særligt fra afgifter på alkohol og tobaksvarer, har i de senere år været stadigt nedadgående. Der kan i bedste fald forventes nulvækst i 2015 ovenpå de foregående finansårs negative vækst. Alvoren skærpedes af konjunktursituationen og væsentlige strukturproblemer.

Tabel Økonomiske nøgletal 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Realvækst i BNP, Pct.	2,4	-2,7	4,9	3,2	-3,1*	-1,4*	0,0*
Reg. arbejdssøgende, gennemsnit pr. år	2.844	3.440	3.660	3.669	3.950*
Inflationen i pct.	9,4	0,6	2,3	2,2	4,3	0,9	1,3*
DAU-saldoen, mio.kr	-317	-946	-2	-156	-65	47	-42
DA-saldoen, mio.kr.	-94	-511	203	54	150	1	21

De med * markerede tal er skøn. Realvæksten i BNP i procent for 2012-2014 er Økonomisk Råds skøn. Registrerede arbejdssøgende er en ny opgørelsesmetode fra Grønlands Statistik fra 2010, derfor er der ingen ældre tal. Registrerede arbejdssøgende for 2014, er 1. kvartal + 2.-4.. kvartal fra året før. Inflationen er opgjort som stigningen i forbrugerprisindekset mellem to år, fra juli til juli, undtagen for 2014 hvor det er fra januar til januar. DAU-saldoen og DA-saldoen er fra FL 2014.

Kilde: Grønlands Selvstyre

Det foreliggende forslag lagde op til en række effektiviseringer og besparelser i det offentlige, men dette alene ville ikke være tilstrækkeligt til at skabe en holdbar økonomisk udvikling. Landsstyret agtede derfor at fremlægge en redegørelse om reform af velfærdsydelser på landstingets efterårssamling 2014, som led i en holdbarheds- og vækstplan med fire reformspor:

- Øget uddannelsesniveau
- Omstilling til flerstrengt økonomi
- Modernisering af den offentlige sektor gennem effektivisering og forbedret økonomistyring
- Reform af velfærdsydelser

Det fremgik af landsstyremedlemmets fremlæggelse, at forventningerne til råstofområdet er nedjusteret, mens der satses på fiskeri- og turismeområderne. Det foreslås, at der indføres ressourcebeskatning på flere dele af fiskeriet. Endvidere foreslås som reformtiltag beskatning af pensionsindbetaling ved indbetalingstidspunktet og beskatning af kapitalgevinster samt regulering af sociale ydelser efter den aktuelle indkomst.

I finanslovsforslaget er prioriteret en række områder:

- Styrkelse af udenrigstjenesten og erhvervsfremmeindsatsen gennem oprettelse af repræsentation i Beijing, udvidelse af Grønlands repræsentation i Washington og flere midler til erhvervsfremme på udenrigsområdet
- Erhvervsfremmetiltag målrettet enkelte sektorer, herunder gennemførelse af makrelsurvey, etablering af GeoSurvey Greenland mhp at forankre viden på råstofområdet i Grønland, opprioritering af landbruget i Grønland
- Øget indsats for at bryde negativ social arv gennem forebyggelse og tidlig indsats
- Ledighedsbekæmpelse, med fokus på bekæmpelse af ungdomsarbejdsløshed gennem uddannelse og kompetenceudvikling
- Øget indsats mod kræft og reinvestering i sygehusapparatur.

I nedenstående tabel ses en oversigt over DAU- og DA-resultater de seneste år samt i finanslovsperioden 2015-18:

Tabel Oversigt over DAU-resultaterne 2009-2018

	R2009	R2010	R2011	R2012	R2013	FL2014	FFL2015	BO2016	BO2017	BO2017
Drift, tilskud & lovbundne	6.052	5.464	5.456	5.622	5.854	5.978	5.971	5.935	5.901	5.932
Indtægter	-5.910	-6.185	-6.391	-6.526	-6.523	-6.803	-6.567	-6.604	-6.592	-6.580
Anlæg	807	719	1.095	969	597	779	679	639	638	642
Heraf anlæg excl. udlån til Nukissiorfiit	544	418	721	594	438	619	519	479	478	482
DAU	950	-2	161	65	-71	-47	84	-31	-53	-5
DA	515	-207	-49	-149	-78	-21	74	-31	-49	5

Kilde: Grønlands Selvstyre

Ganske forudsigeligt er landsstyrets forslag til finanslov modtaget med kritik af oppositionen og kommentatorer. Mere overraskende er der også fremkommet kritik fra egne rækker. I et åbent brev til landsstyret kræver Siumuts politiske ordfører, Karl-Kristian Kruse, og gruppeformand Jens Immanuelson, at landsstyret sænker priserne på brændstof. Det hedder i det åbne brev bl.a.: ” *I de senere år er livsvilkårene i samfundet blevet endnu hårdere, idet politikerne vælger at hente midler fra borgernes lommer, som det første og nemmeste løsning, og dette kan Siumut hverken eller vil acceptere.*”

De to Siumutmedlemmer opfordrer til, at man sælger de selvstyrejede virksomheder for at finansiere en nedsættelse af priserne. Endvidere opfordres til handling på råstofområdet: ” *Naalakkersuisut må bane vej for, at vi hurtigere kan åbne for minedrift her i landet. Abstrakte og hypotetiske debatter vedrørende minedrift må ophøre op. Vi mangler handling på området.*”

Siumut efterlyser en bredere regeringsførelse, som befolkningen kan flokkes omkring, med befolkningen i centrum, fordi vi vil arbejde for et samlet folk - et samlet land.”

Uro om kommunal udligning og bloktilskud

Spørgsmål vedr. udligning og den kommunale bloktilskudsordning har været sommerens hedeste emne. Som opfølgning på koalitionsaftalens ordlyd om større ’lighed og balance’ i Grønland, dvs udvikling af yderområder, indledte landsstyret drøftelserne med et forslag, som i meget høj grad ville straffe hovedstadskommunen Sermersooq og den dynamiske midtkommune Qeqqata. Iflg landsstyrets oprindelige forslag stod Sermersooq til at miste 56 millioner kroner, mens Qeqqata ville miste 12 millioner kroner. Til gengæld kunne nordkommunen Qaasuitsup Kommunia og sydkommunen Kommune Kujalleq se frem til mere støtte på henholdsvis 46 og 22 millioner kroner årligt.

Den voldsomme omfordeling har været fulgt af spekulationer i pressen om underliggende politiske motiver og af skarpe udmeldinger fra Kommuneqarfik Sermersooq, som bl.a. har indrykket en annonce i de landsdækkende aviser med kommentaren 'nok er nok'.

Efter en serie af meget vanskelige forhandlinger løsnede landsstyret en smule op for positionen, idet det fremgik af en pressemeddelelse fra landsstyremedlemmet for finanser, Vittus Qujaukitsoq, at man nu ville søge forbedret datagrundlag mhp udarbejdelse af en permanent model for den kommunale udligning med virkning fra 2016. Ordningen for 2015 ville derfor være midlertidig.

Forhandlinger vedr. kommunal udligning og bloktilskud 2015 brød sammen 11. august. Landsstyret traf derfor 20. august beslutning om en midlertidig ordning for 2015, som medfører, at Kommune Kujalleq modtager 23 mio. kr. og Qaasuitsup Kommunua modtager 34 mio. kr.

Midlerne kommer fra de to andre kommuner, som bidrager med 54 mio. kr. fra Kommuneqarfik Sermersooq og Qeqqata Kommunua, der bidrager med 3 mio. kr.

Et centralt element i drøftelserne har været skatteindtægter fra offentligt ansatte, idet det har været anført, at Kommuneqarfik Sermersooq lukkede på det store antal offentlige virksomheder i hovedstadskommunen. Landsstyrets beslutning blev at udligne med 100 procent. Denne beslutning, som borgmester i Kommuneqarfik Sermersooq fandt var 'uden nogen saglig begrundelse', blev hilst velkommen af borgmester i Kommune Kujalleq. Han opfordrede til, at man tog skridtet fuldt ud og indledte en decentralisering af offentlige arbejdspladser. Et sådant tiltag ville kunne tilføre kommunerne viden og kompetencer, således at der kunne skabes '4 lokomotiver i stedet for 1'. Borgmesteren i Kommune Kujalleq så i en udtalelse frem til, at en fremtidig, permanent udligningsordning ville mindske uligheden i Grønland.

Makrelfiskeri

Forsøgsfiskeriet efter makrel ved Østgrønland indledtes medio juni. Der er udmeldt en forsøgskvote på 100.000 tons, som er fordelt på 18 aktører. Ifølge tal fra Grønlands Fiskerilicenskontrol var der ved udgangen af august fisket ca. 44.000 tons. Fiskeriet, der generelt er gået noget langsommere end forudset, forventes at fortsætte til midt i september. Grønlands Naturinstitut har fulgt udviklingen i fiskeriet nøje og har gennemført biologiske undersøgelser i østgrønlandsk farvand.

Der er i Finanslov 2014 forudsat en indtægt på 90 mio kr fra afgift på makrelfiskeri. Dette indtægtsmål kan ikke forventes nået på det foreliggende grundlag.

I forbindelse med forsøgsfiskeriet har det vist sig vanskeligt for de lokale aktører at overholde Selvstyrets bekendtgørelse om bemanning af grønlandske fiskefartøjer. Reglerne tilsiger, at mindst 60 procent af officerer og samtlige menige søfolk om bord skal have haft fast bopæl i Grønland i min. 2 år. Det selvstyrejede aktieselskab Royal Greenland deltager i forsøgsfiskeriet med 5 trawlere, og på 3 af disse har det ikke været muligt at opfylde bemanningsreglerne, idet det har vist sig umuligt at finde lokal arbejdskraft med de rette kvalifikationer. Det forventes dog, at der i løbet af et par år vil være muligt at bemane iflg reglerne. Landsstyret har af taktiske grunde besluttet, at kun fartøjer fra NEAFC-lande kan deltage i fiskeriet, og der deltager således islandske, caribiske, færøske og russiske fartøjer

i fiskeriet. I forbindelse med forsøgsfiskeriet 2013 deltog der også kinesiske trawlere, men disse har altså ikke fået adgang til årets forsøgsfiskeri.

Første møde i Forsoningskommission

Landsstyret offentliggjorde medio juli kommissorium for og navn på medlemmer af forsoningskommissionen. Kommissionen er sammensat af alment anerkendte personer, som ikke er kendt for politisk virksomhed eller tilknytning til noget bestemt parti. Kommissorium og sammensætning fremgår af bilag til denne indberetning.

Forsoningskommissionen afholdt sit første møde i Ilulissat midt i august. Det meddeles, at kommissionen agter at inddrage befolkningen, som skal kunne bidrage med forslag og forventninger til, hvad det forestående arbejde skal omfatte. Kommissionen vil arbejde ud fra princippet om, at der er forskel på, hvordan den koloniale virkelighed har været oplevet og fortsat opleves - på forskellig tid og sted, på tværs af generationer, grupper og enkeltpersoner, og man inviterer derfor befolkningen til at fortælle om oplevelser fra kolonitiden. Ifølge KNR radioavis lægger forsoningskommissionen vægt på, at den kolonialistiske historie bliver fortalt, lyttet til og anerkendt både i et fortids- og nutidsperspektiv, idet der kan findes borgere, som der ikke har kendskab til virkningerne fra kolonitiden, men alligevel lever i dem fysisk, psykisk og åndeligt. En synliggørelse af disse virkninger skal kunne medvirke til en kollektiv og individuel heling.

Forsoningskommissionen er nedsat i opfølgning af koalitionsaftalen af marts 2013, hvori det hedder: ” *For at lægge afstand til koloniseringen af vort land, er det nødvendigt at der finder forsoning og tilgivelser sted. Der udarbejdes en handlingsplan for dette* ”

Dansk-grønlandsk samarbejdsaftale styrker råstofudviklingen

Under et besøg i Grønland underskrev klima-, energi- og bygningsminister Rasmus Helveg Petersen sammen med medlem af Naalakkersuisut for Erhverv, Råstoffer og Arbejdsmarked Jens-Erik Kirkegaard en samarbejdsaftale på råstofområdet. Aftalen løber fra 1. januar 2015 til 31. december 2019 og afløser den femårige samarbejdsaftale.

Aftalen betyder, at GEUS, De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland, vil medvirke til at opbygge og sikre de geologiske kompetencer i Grønland i form af rådgivning og konkrete forsknings- og markedsføringsprojekter. Ligeledes vil GEUS understøtte opbygningen af geologiske kompetencer og viden i Grønland.

Indgåelsen af aftalen understøtter opbygningen af GeoSurvey Greenland (GSG) på forsknings- og dataområdet. Efter planen vil GSG blive etableret den 1. januar 2016. Lovgrundlaget for GSG vil blive behandlet på landstingets kommende efterårssamling.

Landsstyremedlemmet for Råstoffer pointerer i en udtalelse, at samarbejdsaftalen demotiverer påstande om, at GEUS' engagement i Grønland skulle være under afvikling. Aftalen markerer netop en fortsættelse af det konstruktive samarbejde.

Landsstyremedlemmet lægger ligeledes vægt på, at det i et samarbejde med GEUS vil være muligt at opbygge de geologiske kompetencer i Grønland.

Ændringsforslag til Råstoflov, begrænsning af mulighed for aktindsigt

Det er hen over sommeren fremgået, at landsstyret på landstingets efterårssamling agter at fremsætte forslag til ændring af råstofloven. Ændringsforslaget indebærer bl.a., at adgangen til aktindsigt i arbejdsdokumenter vedrørende råstofaktiviteter begrænses. Det hedder i lovbemærkningerne herom: *"Såfremt der søges aktindsigt i disse, vil dette ofte medføre udlevering af dokumenter, med væsentlige overstregninger, hvorfor disse derfor sjældent bidrager til oplysning af borgerne."* Denne formulering er faldet flere medier for brystet, og udlægges fx af Sermitsiaq således, at landsstyret 'agerer overlærer' ved forlods at beslutte hvilke oplysninger, borgerne kan have nytte af. Endvidere kritiseres det, at der vil blive kortere tid til aktindsigt, eftersom dokumenter iflg. forslaget først vil kunne udleveres, når myndighedsbehandling er afsluttet. Kritikere henviser til Siumuts ofte gentagne løfter under valgkampen om at sikre fuld offentlighed og større åbenhed i forvaltningen på råstofområdet, som også indgår i koalitionsaftalen (*"Der skal sikres kendskab til alle de planer som virksomhederne indenfor området har, ligesom fuld åbenhed i forvaltningen skal sikres"*), og finder, at der er tale om løftebrud. Flere miljøorganisationer har protesteret mod de foreslåede ændringer, og koalitionspartiet Atassut har markeret, at man ikke er enig i Siumuts holdning i sagen. Også Dansk Folkepartis Søren Espersen har i sit ugebrev behandlet forslaget, som han kalder 'udemokratisk og farligt'.

Landsstyremedlemmet for Råstoffer udtalte i sommerens løb til medierne, at dokumenter, der udveksles mellem Råstofstyrelsen og Miljøstyrelsen for Råstofområdet, er interne arbejdsdokumenter og derved undtaget fra aktindsigt. Denne udtalelse har fået Landstingets Ombudsmand til at anmode Departementet for Råstoffer om en udtalelse i sagen, *"da rigtigheden af denne retsopfattelse muligvis vil kunne anfægtes."*

Kronprinsparret på besøg i Syd- og Vestgrønlandgrønland

DKH Kronprinsparret aflagde sammen med deres fire børn officielt besøg i Grønland i dagene 1.-8. august 2014 med Kongeskibet Dannebrog. Besøget tog Narsarsuaq, og turen gik til bygder og byer i Kommune Kujalleq: Igaliko, Narsaq, Alluitsup Paa, Nanortalik og Qaqortoq, og i Kommuneqarfik Sermersooq: Paamiut, Qeqertarsuatsiaat og Nuuk.

Planen for besøget var udviklet i samarbejde med de berørte kommuner, og besøget havde fokus på udvikling, uddannelse og styrkelse af børns og familiers vilkår. Der var tale om en bred præsentation af den grønlandske virkelighed, og der blev besøgt såvel virksomheder som institutioner på uddannelses-, kultur og socialområdet. Endvidere aflagde kronprinsessen besøg i flere institutioner, der arbejder med antimobbeprojektet Kammagiitta - Fri for Mobberi, som startede i 2009 i et samarbejde mellem Grønlands Selvstyre, Mary Fonden og Red Barnet.

Foto: Leiff Josefsen, Sermitsiaq

Der var overalt stor opmærksomhed og stor begejstring over det kongelige besøg.

De grønlandske kommuners landsforening, KANUKOKA, havde i samarbejde med kommunerne ladet sy grønlandske nationaldragter til kronprinsparrets børn. Prins Christian havde den traditionelle vestgrønlandske dragt, mens prinsesse Isabella var i østgrønlandsk kvindedragt. Prinsesse Josephine og Prins Vincent, som under opholdet i Grønland blev kaldt ved deres grønlandske navne, Ivalo og Minik, havde fået dragter fra Thule-området.

Med venlig hilsen

Mikaela Engell